

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΕΚΠΟΝΟΥΜΕΝΗΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

ΤΟΥ ΛΑΔΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Περίληψη

Η ομαλή κοινωνική ένταξη και η συμπερίληψη όλων των πολιτών σε μια κοινωνία αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για την μακροπρόθεσμη ευημερία και σταθερότητα των σύγχρονων κοινωνιών. Η κοινωνική συνοχή και η ευημερία προϋποθέτουν την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την άρση των μειονεκτημάτων, ιδιαίτερα εκείνων που αναφέρονται σε άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Για την επίτευξη του στόχου αυτού απαραίτητη είναι η θέσπιση κατάλληλων πολιτικών και η λήψη μέτρων που θα ευνοούν τα άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες προσφέροντας ευκαιρίες ώστε να ενταχθούν ομαλά στον κοινωνικό ιστό. Έτσι, ο σχεδιασμός θα πρέπει να προσανατολίζεται στην κάλυψη των αναγκών μιας διαφορετικής πλευράς της κοινωνίας, που περιλαμβάνει ομάδες ανθρώπων και περιοχές που χρήζουν στοχευμένης υποστήριξης για να ξεπεράσουν συγκεκριμένες προκλήσεις και αποκλεισμούς. Η εκπαίδευση αποτελεί το θεμέλιο για την επιτυχή συμμετοχή στην κοινωνία και ένα από τα πιο ισχυρά εργαλεία για την οικοδόμηση κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς. Τα σχολεία μπορούν να αποτελέσουν κόμβους ένταξης για τα παιδιά και τις οικογένειές τους. Υπό αυτό το πρίσμα, η πολιτεία εισάγει την πολιτική της «θετικής διάκρισης» (affirmative action policy) ως πρόγραμμα αντισταθμιστικής εκπαίδευσης ενάντια σε συνθήκες εκπαιδευτικής ανισότητας, στηρίζοντας τους μαθητές εκείνους που εμφανίζουν περισσότερες δυσκολίες και βρίσκονται σε μειονεκτικά περιβάλλοντα. Για την υλοποίηση αυτού, προσφέρει τις Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, οι οποίες αποτελούν πολιτικές «θετικής διάκρισης» και προσπάθειες εφαρμογής αντισταθμιστικής εκπαίδευσης για πιο αποδοτικές εκπαιδευτικές πρακτικές με σκοπό την μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων στην μάθηση και στην εκπαίδευση.

Ωστόσο, η έρευνα που διενεργήθηκε στις χώρες που εφάρμοσαν τις ΖΕΠ καταγράφει αμφιλεγόμενα ευρήματα χαρακτηρίζοντας τον θεσμό ως αναποτελεσματικό τόσο εκπαιδευτικά όσο και κοινωνικά, αφού δεν συνδέθηκε με μείωση της σχολικής διαρροής ούτε και με αύξηση της σχολικής επιτυχίας. Απεναντίας, καταγράφονται η αναντιστοιχία αριθμού εγγεγραμμένων μαθητών και παραμενόντων μαθητών στο σχολείο, η ελλιπής συνεργασία και επικοινωνία γονέων

και σχολείου αλλά και σχολείου με την ευρύτερη κοινότητα, η περιορισμένη εφαρμογή καινοτόμων δράσεων και αλλά και σοβαρές αδυναμίες στην αποτίμηση, την διάδοση και διάχυση των καλών πρακτικών αλλά και απροθυμία από εκπαιδευτικούς να εργαστούν σε σχολεία των ΖΕΠ. Ακόμη, στην βιβλιογραφία αναφέρονται φαινόμενα στιγματισμού και περιθωριοποίησης των μαθητών που συμμετέχουν στις Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας.

Η παρούσα ερευνητική πρόταση στηρίζεται στην ιδέα ότι οι μελέτες για την εφαρμογή των ΖΕΠ, η οποία αποτελεί τη βασική πρακτική των πολιτικών «θετικής διάκρισης» και της σύγχρονης αντισταθμιστικής εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ελλάδα, είναι περιορισμένες αφού το θέμα δεν έχει διερευνηθεί ικανοποιητικά στην Ελλάδα υπό κοινωνιολογική σκοπιά. Εύλογα γεννάται ο προβληματισμός εάν τελικά οι ΖΕΠ αποτελούν ουσιαστική παρέμβαση προς την μείωση της εκπαιδευτικής ανισότητας ή πολιτική «ψευδαίσθησης» ευκαιριών. Η παρούσα ερευνητική πρόταση θέτει τρεις κύριους στόχους: α) να προσδιορίσει τις απόψεις και τις προτάσεις των Διευθυντών σχολείων και των Συμβούλων ώστε να σκιαγραφηθούν οι παράγοντες που αποτελούν τροχοπέδη στην εκπαιδευτική και κοινωνική ένταξη των μαθητών από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες στο σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, β) να διερευνήσει αν οι ΖΕΠ επιτυγχάνουν την καταπολέμηση των εκπαιδευτικών μειονεκτημάτων, αποκαθιστώντας ζητήματά ανισοτήτων στην εκπαίδευση και γ) να συμβάλλει μελλοντικά στη βελτίωση του τρόπου λειτουργίας του θεσμού και στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των ΖΕΠ σε ό,τι αφορά στην εκπαιδευτική και κοινωνική ένταξη μαθητών καθώς και στην διεύρυνση συμμετοχής μαθητών -που εντάσσονται σε διαφορετικές μεταξύ τους ευάλωτες κοινωνικά ομάδες- στο σχολείο και στις ΖΕΠ. Το μεθοδολογικό πλαίσιο της έρευνας περιλαμβάνει ανάλυση πηγών, ημιδομημένες συνεντεύξεις, συμπλήρωση ερωτηματολογίου και έρευνα πεδίου.

Η προοπτική να καταφέρει η εκπαίδευση να κάνει τη διαφορά για τα παιδιά των μειονεκτούντων κοινωνικοοικονομικών τάξεων είναι στον πυρήνα της αντισταθμιστικής εκπαίδευσης, χρέος και μέλημα της εκπαιδευτικής πολιτικής και της ακαδημαϊκής κοινότητας είναι να βρει τρόπο ώστε να βελτιώσει την διαδικασία. Οι ΖΕΠ στην Ελλάδα πολλαπλασιάζονται και κάθε εύρημα που θα προκύψει από την έρευνα θα μπορούσε να συμβάλλει γόνιμα στη εύρυθμη λειτουργία του θεσμού προσφέροντας πολύτιμη γνώση για μελλοντική χάραξη περισσότερο αποτελεσματικών πρακτικών.

Abstract

Social inclusion and integration of all citizens in a society are key factors for the long-term well-being and stability of modern societies. Social cohesion require addressing problems and removing disadvantages, especially those which are relating to people who belong to vulnerable social groups. In order to achieve this goal, it is essential to adopt appropriate policies and measures that benefit people belonging to vulnerable social or disadvantaged groups by providing opportunities for them to integrate into the society. Thus, planning should be geared to satisfying the needs of a different part of society, including groups of people and regions needing targeted support to overcome specific challenges and exclusions. Schools can contribute to successful participation in society and it is one of the most powerful tools for building inclusive societies. Schools can become integration hubs for children and their families. In this way, the State introduces the policy of "affirmative action policy" as a compensatory education program against educational inequality, supporting those pupils who are in more difficulties and have disadvantaged backgrounds.

To achieve this, the State offers the Education Priority Zones (ZEPs), which are "positive discrimination" policies and efforts to implement compensatory education for more efficient educational practices in order to reduce social inequalities in learning and education. However, the research conducted in countries that have implemented ZEPs, records controversial findings describing the ZEP program as ineffective -both educationally and socially- as it has not been associated with a reduction in school drop-out and an increase in school success. There is a mismatch between the number of pupils enrolled and the number of pupils remaining in school, poor cooperation and communication between parents and schools and between schools and the community. Also, the investigation notes limited implementation of innovative actions and serious weaknesses in the assessment, dissemination and diffusion of good practices and a reluctance of teachers to work in ZEP schools. Furthermore, the researchers recorded phenomena of stigmatization and marginalization of pupils participating in Priority Education Zones.

The present research proposal is based on the idea that studies on the implementation of ZEPs, which constitutes the basic practice of "positive discrimination" policies and contemporary compensatory education policy in Greece, are limited since the issue has not been satisfactorily investigated in Greece in sociological terms and perspective. It is reasonable to wonder whether ZEPs constitute

an essential intervention towards the reduction of educational inequality or a policy of 'illusion' of opportunities. The present research proposal sets out three main objectives: a) to identify the views and suggestions of school principals and counsellors in order to outline the factors that constitute an obstacle to the educational and social integration of students from vulnerable social groups in the contemporary Greek educational system b) to investigate whether ZEPs succeed in combating educational disadvantages by redressing issues of inequalities in education and c) to contribute in the future to the improvement of the functioning and the enhancement of the effectiveness of ZEPs in terms of educational and social integration of pupils and the widening of the participation of pupils belonging to different vulnerable social groups in school and in ZEPs. The methodological framework of the research includes source analysis, semi-structured interviews, questionnaire completion and action/field research.

The prospect of education making a difference for children from disadvantaged socio-economic classes is at the core of compensatory education. The duty and the concern of education policy and academia is to find ways to improve the process. ZEPs in Greece are proliferating and any findings from the research could contribute to the proper functioning of the program, providing valuable knowledge for future development of more effective practices.